

KONKURENTSIAMETI ARUANNE

**POSTITEENUSTE VALDKONNAS TOIMUNUD ARENGUTE JA
ESILEKERKINUD PROBLEEMIDE NING KONKURENTSIAMETI
TEGEVUSE KOHTA NIMETATUD VALDKONNAS 2015. AASTAL**

TALLINN 2016

Sisukord

Sissejuhatus	2
1. Postside turg.....	3
2. Tegevusluba nõudvad postiteenused	4
3. Tegevusluba mitted nõudvad postiteenused.....	6
3.1. Kullerpostiteenus	6
3.2. Otsepostiteenus	8
3.3. Perioodilise väljaande edastamine.....	9
4. UPT osutaja.....	10
4.1. Kuluarvestus	10
4.2. UPT tasud	11
4.3. UPT allahindlused	11
5. UPT ebamõistlikult koormavate kulude katmine	12
5.1. UPT makse	12
5.2. UPT hüvitis.....	13
6. Postivõrk.....	14
6.1. Postkontorid	14
6.2. UPT osutaja postkontorid.....	14
6.3. Kirjakastid	15
7. Järelevalve	16
8. Tegevused 2016. aastal	19

Sissejuhatus

Postiseaduse¹ § 47 lg 1 kohaselt esitab Konkurentsiamet Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeeriumile iga aasta teises kvartalis kirjaliku aruande postiteenuste valdkonnas toimunud arengute ja esilekerkinud probleemide ning ameti tegevuse kohta nimetatud valdkonnas eelmise kalendriaasta jooksul. Käesolev aruanne kajastab Konkurentsiameti 2015. aasta tegemisi ja postituru ülevaadet.

Tegevuslooga postiteenuse osutajate arv 2015. aastal ei muutunud, küll aga registreeriti kaks uut kullerpostiteenuse osutajat ja kustutati üks.

Kui edastatud postisaadetiste koguarv kahanes 6,2% võrra, siis kogukäive kasvas koguni 20,8% võrra. Käibekasvu põhjustasid kullerpostiteenus ja AS-i Eesti Post (edaspidi Eesti Post) muude postiteenuste käibe kasv. Universaalse postiteenuse (edaspidi UPT) käive jäi 2015. aastal 2014. aasta tasemele, kuid kahjum vähenes, mis omakorda tähendas vähenenud UPT hüvitise vajadust.

Kaebusi ja pöördumisi postiteenuse osutajate tegevuse kohta esitati 2015. aastal 38, mis on 15 võrra vähem kui 2014 aastal. Teemad puudutasid peamiselt saadetiste kadumist ja kahjustumist (kokku 20 kaebust).

¹ RT I, 12.07.2014, 107

1. Postside turg

Postiseaduse kohaselt jagunevad postiteenused kaheks:

- teenused, mille osutamiseks on vaja taotleda Konkurentsiametilt tegevusluba;
- teenused, mille osutamiseks on vaja ennast majandustegevuse registris (MTR) registreerida.

Tegevusluba nõudvad teenused on kirisaadetiste ja postipakkide liht-, täht- ja väärtsaadetisena edastamine, samuti UPT osutamine. Kullerpostiteenuse, otsepostiteenuse, perioodilise väljaande edastamise ja muu postiteenuse korral on vaja tegevus lihtsalt registreerida.

Eesti Post omab tegevusluba nii UPT osutamiseks kui ka siseriiklike ja rahvusvaheliste kirisaadetiste ja postipakkide edastamiseks. AS Express Post (edaspidi Express Post) omab tegevusluba siseriiklike kirisaadetiste edastamiseks. 2015. aastal ei taotlenud ükski ettevõtja tegevusluba postiteenuse osutamiseks. Registreeriti vaid kaks uut kullerpostiteenuse osutajat. Samal ajal kustutati MTR-st üks postiteenuse osutaja. Kokkuvõttes oli 2015. aasta lõpu seisuga MTR-s registreeritud 54 erinevat postiteenuse osutajat, mis on ühe võrra rohkem kui 2014. aastal. Mitmed ettevõtjad osutasid samal ajal mitut erinevat postiteenust. Postiteenuse osutajate arv teenuste kaupa on esitatud tabelis 1. Tegemist on MTR andmetega, mis tähendab, et mitmed ettevõtjad omasid küll registreeringut, kuid tegelikkuses ei osutanud postiteenuseid.

Tabel 1 Postiteenuse osutajate arv aastatel 2011-2015

Teenus	2011	2012	2013	2014	2015
Universaalne postiteenus	1	1	1	1	1
Kirisaadetise edastamine liht-, täht- ja väärtsaadetisena	2	2	2	2	2
Postipaki edastamine liht-, täht- ja väärtsaadetisena	1	1	1	1	1
Kullerpostiteenus	31	49	47	49	50
Otsepostiteenus	7	10	10	10	10
Perioodilise väljaande edastamine	6	9	8	8	8
Muud postiteenused	4	8	8	9	9

Postiteenuste käive (teenuste lõikes) on esitatud tabelis 2. Kirisaadetiste ja postipakkide edastamise all on silmas peetud teenuse osutamist tegevusloa alusel (v.a UPT).

Tabel 2 Postiteenuste käive aastatel 2011-2015 (eurot)

	2011	2012	2013	2014	2015
Universaalne postiteenus	*	*	*	*	*
Kirisaadetise edastamine	*	*	*	*	*
Postipaki edastamine	*	*	*	*	*
Kullerpostiteenus	30 189 439	35 001 916	37 399 080	41 648 817	50 049 031
Otsepostiteenus	2 401 743	2 111 131	2 225 696	*	*
Perioodika edastamine	*	7 746 800	7 737 422	*	*
Muud postiteenused	*	*	*	*	*
Kokku	64 728 626	71 652 656	76 263 670	83 172 221	102 620 215

* Konfidentsiaalne

Muud postiteenused sisaldavad Eesti Posti teenuseid nagu rahakaardi teenus, pensionide kättetoimetamine, pakiautomaadi teenus, tollideklaratsioonid ja alates 2015. aastast saadetiste transiit kolmandatest riikidest. Teiste registreeritud ettevõtjate muu postiteenuse käive oli null.

Tabelist 2 on näha, et kullerpostiteenuse, perioodilise väljaande edastamise ja muude postiteenuste käive kasvas. Kirisaadetise ja postipaki edastamise teenused ja otsepostiteenuse käive mõnevõrra langes. UPT käive jäi aastaga enam-vähem samaks. Kokku suurenes postiteenuste turu käive 2015. aastal 20,8% ehk 17,7 mln euro võrra, millest enamuse (11,7 mln) moodustas muude postiteenuste käibe kasv.

Teenuste tasandil moodustas kullerpost ligi poole käibest. Järgnesid muud postiteenused ja UPT, mis moodustasid ligikaudu kolmandiku kogu postiturust. Ülejäänud teenuste osakaal oli umbes viiendik (vt joonis 1).

Joonis 1 Postiteenuste käibe jaotus 2015. aastal

* Konfidentsiaalne

Võrreldes 2014. aastaga, on muud postiteenused nüüd tõusnud turuosalt teiseks, just Eesti Posti lisandunud transiitsaadetiste käibe tõttu. Täpsuse huvides tuleb mainida, et muude postiteenuste mahu üle Konkurentsiamet statistikat ei kogu. Seetõttu ei peegeldu postsideturu käibekasv postsaadetiste arvu poolel.

Põhilised teenuse osutajad on jäänud samaks. Tihe konkurents eksisteerib endiselt vaid kullerpostiteenuste turul. Aasta jooksul kustutatud või registreeritud teenuse osutajad ei pakkunud teenust üldse.

2. Tegevusluba nõudvad postiteenused

Tegevusluba on nõutav UPT osutamiseks ja kirisaadetiste ning postipakkide edastamiseks liht-, täht- ja väärtisaadetisena (edaspidi MUPT teenused).

Lihtsaadetisena edastatakse kirisaadetis ja postipakk:

- mis väljastatakse saajale või tema esindajale ilma allkirjata;
- mille väärtus on postiteenuse osutajale avaldamata;
- mille kaotsimineku või kahjustumise korral puudub postiteenuse osutajal kohustus maksta hüvitist.

Tähtsaadetisena edastatakse kirisaadetis ja postipakk:

- mis väljastatakse saajale või tema esindajale allkirja vastu või muu isikusamasuse tuvastamist võimaldava tunnuse alusel;
- mille väärtus on postiteenuse osutajale avaldamata;
- mille kaotsimineku või kahjustumise korral maksab postiteenuse osutaja saatjale postiteenuse osutaja eelnevalt määratud garantiisumma.

Väärtsaadetisena edastatakse kirisaadetis ja postipakk:

- mis väljastatakse saajale või tema esindajale allkirja vastu või muu isikusamasuse tuvastamist võimaldava tunnuse alusel;
- mille väärtus on postiteenuse osutajale avaldatud;
- mille kaotamineku või kahjustumise korral maksab postiteenuse osutaja saatjale tema avaldatud saadetise väärtuse.

Partiisaadetisena edastatakse:

- kirisaadetis, mis antakse saatja poolt postiteenuse osutajale samaaegselt üle edastamiseks vähemalt 100 saajale;
- postipakk, mis antakse saatja poolt postiteenuse osutajale samaaegselt üle edastamiseks vähemalt 25 saajale.

Tegevusloaga postiteenuse osutajaid oli Eestis 2015. aastal kaks. Eesti Post oli UPT osutaja ja pakkus kõiki võimalikke tegevusloaga osutatavaid postiteenuseid. Express Post osutas tegevusloaga teenustest siseriikliku kirisaadetise edastamise teenust.

Kui 2014. aastal UPT maht kasvas oluliselt tänu välismaalt saadetavate kirisaadetiste mahu kasvule, siis 2015. aastal see mõju kadus. Suuresti siseriiklike saadetiste arvu vähenemise tõttu kahanes kogu UPT maht 2015. aastal 1,4 mln saadetise ehk 11,0% võrra (vt tabel 3).

Tabel 3 UPT teenuste mahud aastatel 2011-2015 (saadetist)

Teenus	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Siseriiklikud mahud</i>					
Lihtkiri	5 971 749	4 711 614	4 167 433	4 006 127	3 415 763
Tähtkiri	615 685	385 525	266 021	214 307	167 103
Väärtkiri	2 255	910	492	587	671
Tähtpakk	53 160	55 793	210 115	224 875	179 329
Väärtpakk	2 255	120	187	116	77
<i>Rahvusvahelised mahud</i>					
Lihtkiri	5 282 817	4 679 138	4 601 747	6 486 612	5 903 191
Tähtkiri	443 589	545 966	888 822	1 525 101	1 377 408
Väärtkiri	1 204	1493	1 622	1 469	1 436
Tähtpakk	138 935	160 034	191 130	217 387	234 766
Väärtpakk	2 740	2043	1 920	1 781	1 851
Kokku	12 514 389	10 542 636	10 329 489	12 678 362	11 281 595

Sisuliselt kahanesid kõikide UPT koosseisu kuuluvate teenuste mahud, v.a rahvusvaheline tähtsaadetisena edastatav postipakk, mille maht kasvas 8,0%. Märkimist väärib teenuse siseriiklik lihtsaadetisena edastatav kirisaadetis mahulangus, mis 2015. aastal oli 14,7%. Võrreldes 2011. aasta näitajaga, on teenuse maht nelja aastaga langenud koguni 42,8%.

Kirisaadetisi ja postipakke võib tegevusloa alusel edastada ka UPT-välisena. MUPT mahud on toodud tabelis 4.

Tabel 4 MUPT teenuste mahud aastatel 2011-2015 (saadetist)

Teenus	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Siseriiklikud mahud</i>					
Lihtkiri	*	*	*	*	*
Tähtkiri	*	*	*	*	*
Väärtkiri	*	*	*	*	*
Tähtpakk	*	*	*	*	*
Väärtpakk	*	*	*	*	*
<i>Rahvusvahelised mahud</i>					
Lihtkiri	*	*	*	*	*
Tähtkiri	*	*	*	*	*
Väärtkiri	*	*	*	*	*
Tähtpakk	*	*	*	*	*
Väärtpakk	*	*	*	*	*
Kokku	23 497 860	22 545 908	21 435 561	*	*

* Konfidentsiaalne

Tabelist 4 on näha, et ka MUPT maht on 2015. aastal langenud ja seda kõikide teenuseliikide lõikes. Kogu langus 2015. aastal oli 2,7 mln saadetist ehk 14,2%. Sarnane trend on püsinud neli viimast aastat, mahulangusega *% sellel perioodil.

3. Tegevusluba mitterõudvad postiteenused

Postiteenused, mille osutamiseks ei ole vaja taotleda tegevusluba ja mille osutamiseks piisab registreeringust, olid ka 2015. aastal kullerpostiteenus, otsepostiteenus ja perioodilise väljaande edastamise teenus.

3.1. Kullerpostiteenus

Kullerpostisaadetiseks loetakse kirisaadetis ja postipakk:

- mis väljastatakse saajale või tema esindajale allkirja vastu või muu isikusamasuse tuvastamist võimaldava tunnuse alusel;
- mis edastatakse kulleriga kiirel ja usaldusväärsel viisil;
- mille saatjal on võimalus igal hetkel saada informatsiooni saadetise asukoha kohta selle teekonnal, sekkuda saadetise kättetoimetamise ja vajaduse korral korraldada ümber selle edastamist.

2015. aasta lõpu seisuga oli MTR-s registreeritud 50 kullerpostiteenuse osutajat, kellest tegelikult osutas teenust 27 ettevõtjat. Nendeks olid OÜ A-Kuller & Partnerid, Express Post, Eesti Post, USS Security Eesti AS, LKF Kuller OÜ, AS DPD Eesti (edaspidi DPD), OÜ EKLT (edaspidi EKLT), TNT Express Worldwide Eesti AS (edaspidi TNT), DHL Estonia AS (edaspidi DHL), Cargobus OÜ, Autopost Terminal OÜ, Aberg Express OÜ, AKR-GRUPP OÜ, Avotra OÜ, Itella SmartPOST OÜ (edaspidi Smartpost), Eurokuller OÜ, FIE Kristjan Vares, DK LOGISTICS OÜ, Roadrunner OÜ, Venipak Eesti OÜ, Einroo Group OÜ, Topkuller OÜ, OSC Transport OÜ, RP Service Group OÜ, Federal Express Corporation Eesti filiaal OÜ, Rohekuller OÜ ja Jet Express OÜ.

Teenust ei osutanud 15 ettevõtjat (st teenuse käive oli 2015. aastal null). Nendeks olid OÜ MGI Turundus, OÜ T.P.Projekt, Itella Logistics OÜ, AS G4S Eesti, DataInternational Group OÜ, A&M Transport OÜ, Saratopi OÜ, Eesmaa Teenused OÜ, Puupost OÜ, Minikopp OÜ, Siniraag OÜ, Grand Delivery OÜ, Adduco OÜ, Wortex Invest OÜ ja AS Komerck.

Kaheksalt ettevõtjalt (Ida-Viru Kuller OÜ, Est-Veod OÜ, Ramiro Travel OÜ, GJ Transit OÜ, GlobexService OÜ, A! Veod OÜ, OÜ Reval Kuller ja Vladimir Birjukov elektritööd) ei õnnestunud aruande koostamise ajaks vastust saada, kuid Konkurentsiametile teadaolevalt need ettevõtjad 2015. aastal kullerpostiteenust ei osutanud või oli maht marginaalne.

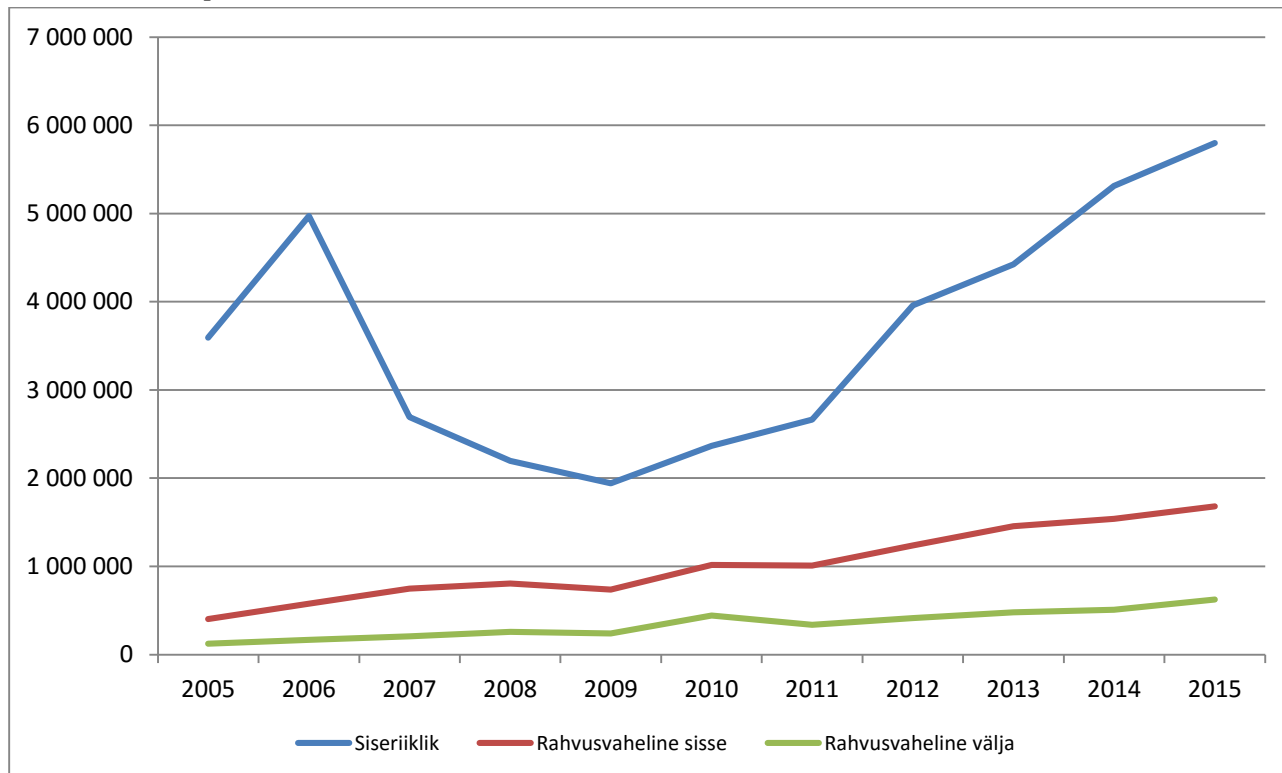
2015. aasta kullerpostiteenuste käive (siseriiklik ja rahvusvaheline) oli 50,0 mln eurot, mis on eelmise aastaga võrreldes 15,3% enam. Saadetisi edastati 2015. aastal kokku 8,1 mln tükki, mis on võrreldes eelneva aastaga 10,1% rohkem (vt tabel 5). Suurim kasv 22,8% oli rahvusvaheliste riigist väljuvate saadetiste osas. Siseriiklike saadetiste ja riiki saabuvate saadetiste arv kasvas 9% võrra. Käibe kiirem kasv, võrreldes mahu kasvuga, näitab, et keskmise kullersaadetise hind on aastaga tõusnud.

Tabel 5 Kullerpostiteenuse mahud aastatel 2010-2015 (saadetist)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Siseriiklik	2 365 737	2 663 053	3 958 478	4 422 259	5 314 744	5 798 623
Rahvusvaheline sisse	1 015 317	1 008 193	1 237 729	1 455 462	1 538 534	1 680 533
Rahvusvaheline välja	442 059	338 295	412 958	481 180	508 169	624 250
Kokku	3 823 113	4 009 541	5 609 165	6 358 901	7 361 447	8 103 406

Tabelist 5 annab ülevaate joonis 2, kus on toodud viimaste aastate mahumuutus graafiliselt.

Joonis 2 Kullerpostiteenuse mahumuutus aastatel 2005-2015 (saadetist)

Jooniselt 2 on näha, et siseriiklike saadetiste maht jätkab kiiret tõusu, samas kui rahvusvaheliste saadetiste mahukasv on pigem mõõdukas.

Siseriiklikult olid suurimad teenuse osutajad 2015. aastal teenuse mahu järjekorras alustades suuremast DPD, Smartpost ja Eesti Post (kokku 84% turust). Smartpost pakub teenust pakiautomaatide vahendusel.

Rahvusvahelise teenuse osutamisel olid 2015. aastal turuliidrid teenuse mahu järjekorras alates suuremast DPD, DHL, EKLT ja TNT (kokku 86% turust).

Siseriikliku kullerpostiteenuse mahu osakaal 2015. aastal oli 72% ja rahvusvahelise teenuse osakaal 28%, mis on 2014. aastaga sama tase.

3.2. Otsepostiteenus

Otsepostisaadetiseks loetakse kirisaadetis:

- mis väljastatakse saajale või tema esindajale ilma allkirjata;
- mille sisuks on turunduslik või avalik materjal;
- mida edastatakse samaaegselt vähemalt 100 saajale;
- mille sisu, kaal ja mõõtmed on identsed teiste samaaegselt edastatavate saadetiste omadega, välja arvatud saaja nimi, postiaadress, identifitseerimisnumber ning muud teisendused, mis ei muuda sõnumi olemust;
- mille pakendile on kantud märge «reklaam», «reklaam posti teel» või «otsepost».

2015. aasta lõpu seisuga oli MTR-i kantud kümme teenuseosutajat, kellest ainult kaks osutasid teenust. Nendeks olid Eesti Post ja Express Post. Suurem teenusepakkuja oli Eesti Post.

Otsepostiteenuse käive oli 2015. aastal * mln eurot ja maht * mln saadetist, mis võrreldes eelneva aastaga tähendab langust käibe osas 18,0% ja mahu osas 15,0% (vt tabel 6).

Tabel 6 Otsepostiteenuse näitajad aastatel 2010-2015 (eurot, saadetist)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Käive	1 940 157	2 401 743	2 111 131	2 225 696	*	*
Saadetiste arv	13 239 013	15 239 957	13 499 442	14 242 066	*	*
Keskmine ühikuhind	0,147	0,158	0,156	0,156	0,173	0,167

* Konfidentsiaalne

Otsepostisaadetiste maht 2015. aastal oli viimase 11 aasta madalaim.

Tabelis 6 toodud käibe ja saadetiste arvu muutumine ajas on esitatud joonisel 3.

Joonis 3 Otsepostiteenuse käive ja maht aastatel 2005-2015 (saadetist, eurot)

* Konfidentsiaalne

Jooniselt 3 on näha, et kümne aasta lõikes on otsepostiteenuse turg selges languses.

3.3. Perioodilise väljaande edastamine

Perioodiline väljaanne on saatjalt tellitav ja tema poolt postiteenuse osutajale perioodiliselt, sagedusega vähemalt üks kord kvartalis edastamiseks üleantav adresseeritud trükis.

MTR-i kohaselt oli 2015. aasta lõpu seisuga registreeritud teenuse osutajaid kaheksa, kuid teenust osutas neist vaid kaks ettevõtjat (Eesti Post ja Express Post).

Kokku edastati 2015. aastal * mln perioodilist väljaannet ning teenuse kogukäive oli * mln eurot (vt joonis 4). Suurem teenusepakkuja oli Eesti Post.

Joonis 4 Perioodika maht ja käive aastatel 2008-2015 (saadetist, eurot)

* Konfidentsiaalne

Nagu jooniselt 4 on näha, siis saadetiste arv ja käive on viimase seitsme aasta jooksul olnud langustrendis.

4. UPT osutaja

UPT osutaja on isik, kellele Konkurentsiamet on väljastanud tegevusloa UPT osutamiseks. UPT osutamiseks väljastatakse tegevusloa ainult ühele isikule. UPT osutaja määratakse viieks aastaks avaliku konkursiga, mille korraldab Konkurentsiamet.

UPT osutaja peab pakkuma UPT teenuseid (kuni 2 kg kaaluva kirisaadetise liht-, täht- ja väärtsaadetisena edastamine ning kuni 20 kg kaaluva postipaki täht- ja väärtsaadetisena edastamine) järjepidevalt, kvaliteetselt ja taskukohase tasu eest kogu Eesti Vabariigi territooriumil õigusaktidega sätestatud alustel ja korras.

UPT osutamise tegevusloa perioodiks 2014-2019 omab Eesti Post. Tegevusloa tingimuste kohaselt peab UPT osutajal olema vähemalt 320 postkontorit ja 2777 kirjakasti üle Eesti. UPT-d tuleb osutada viiel päeval nädalas ja vähemalt kaks tundi päevas (postkontoris) kõikidele soovijatele võrdsetel tingimustel ja taskukohase tasu eest, mis on kehtestatud ministri määrusega. Koos tegevusloaga kaasneb Eesti Postil vastavalt postiseaduses sätestatud kohustus osutada oma postivõrgu vahendusel üle Eesti pensionide ja toetuste väljamaksmise ning rahasiirete teenuseid. Lisaks on UPT osutajal kohustus edastada oma postivõrgu vahendusel kuuel päeval nädalas perioodilisi väljaandeid.

Eesti Post osutab lisaks UPT-le ka kõiki teisi postiseaduses kirjeldatud postiteenuseid (tegevusloaga kirisaadetiste ja postipakkide edastamine nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt, samuti kullerpostisaadetiste, otsepostisaadetiste ja perioodiliste väljaannete edastamine). Peale postiteenuste osutab Eesti Post veel näiteks lao-, veo-, finants- ja teisi teenuseid.

Eesti Postil oli 2015. aasta lõpu seisuga 320 postkontorit, kus osutati kõiki UPT kogumisse kuuluvaid teenuseid. Lisaks oli Eesti Postil 8 postipunkti, kus osutati postiteenuseid valikuliselt. Kirjakaste oli ettevõtjal 2777 ning kohti, kus müüdi ainult postmarke, oli 117. Kõikidest postkontoritest ja postipunktidest 128 olid frantsiisikontorid (st Eesti Post ei oma punkti, vaid ostab teenust sisse).

Eesti Postil oli 2015. aastal kokku 2268 töötajat ehk 124 võrra rohkem kui eelneval aastal. Kõikidest töötajatest oli postiteenustega seotud 1768 inimest ehk 128 võrra rohkem kui eelneval aastal.

Ettevõtja toodete ja teenuste müügi käive oli 2015. aastal 72,8 mln eurot (aastane kasv 15,0 mln), millest postiteenuste käive moodustas * mln eurot (aastane kasv 11,2 mln). Nagu eelpool on välja toodud, siis võib käibekasvu peamiselt kirjutada lisandunud teenuse (saadetiste transiit kolmandatest riikidest) arvele). Eesti Post teenis 2015. aastal 2,7 mln eurot puhaskasumit.

Teenuste või teenustegruppide lõikes moodustas suurima osa ettevõtja käibest UPT, järgnesid transiiditeenus, tegevusloaga kirisaadetise (v.a UPT) edastamise teenus, kullerpostiteenus ja perioodilise väljaande edastamise teenus.

4.1.Kuluarvestus

Postiseaduse kohaselt peab UPT osutaja pidama tulu- ja kuluarvestust eraldi:

- UPT kogumisse kuuluva postiteenuse kohta;

- iga teenuse lõikes, mille osutamiseks kasutatakse UPT kogumisse kuuluva postiteenusega ühiseid ressursse.

UPT osutaja peab rakendama tegevuspõhist kuluarvestust.

Tulu- ja kuluarvestuse vastavust postiseaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuetele hindab sõltumatu audiitor. Seoses UPT makse ja ebamõistlikult koormavate kulude hüvitamise taotlusega kaasas käiva aruandlusega on ka Konkurentsiametil vajadus hinnata Eesti Posti kulusid ja nende põhjendatust.

Eeltoodust tulenevalt on Eesti Posti kuluarvestuse temaatikat kajastatud aruandes koos UPT ebamõistlikult koormavate kulude teemaga.

4.2. UPT tasud

Vastavalt postiseadusele, tuleb UPT-d osutada valdkonna eest vastutava ministri poolt määrusega kehtestatud taskukohaste tasude eest. See tähendab, et Eesti Post võib tasud ise määrata, ületamata sealjuures ministri poolt kehtestatud maksimummäärasid.

Konkurentsiamet tegi 2015. aastal ministrile ettepaneku tõsta UPT taskukohaseid tasusid sõltuvalt teenusest ja kaalukategooriast keskmiselt 10,6%. Oma ettepanekus lähtus Konkurentsiamet eelkõige tarbijate ostujõust kuid ka asjaolust, et eelmine tasude muudatus toimus 01.09.2014. Analüüsi kohaselt kujunes tasude tõstmisest tulenev mõju keskmise UPT kasutaja jaoks aastas vähem kui ühe euro suuruseks.

Konkurentsiamet võttis arvesse ka asjaolu, et postiteenuse kasutajalt võetav taskukohane tasu ei kata UPT põhjendatud kulusid ega võimalda ettevõtjale teenuse eest lubatud mõistliku kasumi teenimist. Selline olukord tekitab vajaduse maksta UPT osutajale ebamõistlikult koormavate kulude katteks hüvitist, mida rahastatakse postiteenuse osutajatelt UPT makse kogumise teel. Taoline tegevus aga tekitab teatavat turumoonutust. Postituru paremaks toimimiseks ja sellel turul moonutuste vältimiseks peab UPT müügihind katma võimalikult suure osa UPT osutamise seotud põhjendatud kuludest.

UPT muudetud taskukohased tasud jõustusid 01.01.2016.

4.3. UPT allahindlused

Postiseadus võimaldab teha UPT tasudele allahindlust. Allahindluse määr peab olema kulupõhine ning põhjendatav suure koguse üleandmisest tuleneva kulude kokkuhoiuga. Allahindlust võib rakendada, kui postisaadetise edastamise kulu on tavateenuse osutamise kulust väiksem. Allahindlus ja sellega seotud tingimused peavad olema läbipaistvad ja lähtuma võrdse kohtlemise printsiibist.

Iseenesest ei saa UPT puhul tekkida suure koguse üleandmisega kaasnevat kulude kokkuhoidu, kuna UPT raames saab korraka üle anda kuni 100 kirisaadetist või 25 postipakki. Vastasel juhul on tegemist partiisaadetisega ja see ei kuulu UPT koosseisu.

2015. aastal Eesti Post UPT teenustele allahindlusi ei pakkunud.

Säilinud on spetsiaalselt vaegnägijatele adresseeritud postisaadetiste (sekogrammid) ja vangilaagrites viibivate interneeritute postipakkide tasuta edastamise võimalused, mis tulenevad ülemaailmsest postikonventsioonist.

5. UPT ebamõistlikult koormavate kulude katmine

5.1. UPT makse

UPT makse on postiteenuse osutaja poolt tegevusloaga postiteenustelt tasutav makse iga saadetise kohta. Makse määra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega majandus- ja taristuministri ettepanekul. Ettepaneku esitamisel võtab majandus- ja taristuminister aluseks Konkurentsiameti ettepaneku. Postiseaduse kohaselt võib UPT makse olla kas teatud protsent tegevusloa alusel osutatava postiteenuse (v.a UPT teenus) käibest või fikseeritud summa igalt tegevusloaga teenuse (v.a UPT teenus) raames edastatud saadetiselt. UPT makset kogub Konkurentsiamet. Makset kogutakse, et hüvitada UPT osutajale UPT osutamise kohustusest tekkida võivaid ebamõistlikult koormavaid kulusid. Ebamõistlikult koormavad kulud võivad tekkida juhtudel, kui majandus- ja taristuministri poolt kehtestatud taskukohased tasud ei kata UPT osutamise kohustusest tingitud põhjendatud kulusid.

Makset peavad tasuma kõik tegevusloaga postiteenuseid osutavad ettevõtjad. 2015. aastal olid nendeks Eesti Post ja Express Post.

2015. aastal kehtinud UPT makse määrad rahastamiskohustusega postiteenuse osutajale olid järgmised:

- lihtsaadetisena edastatav kirisaadetis 0,08 eurot;
- tähtsaadetisena edastatav kirisaadetis 0,40 eurot;
- väärtisaadetisena edastatav kirisaadetis 0,40 eurot;
- lihtsaadetisena edastatav postipakk 0,00 eurot;
- tähtsaadetisena edastatav postipakk 0,00 eurot;
- väärtisaadetisena edastatav postipakk 0,00 eurot.

Eesti Posti poolt tasutud UPT makse 2015. aasta eest on esitatud tabelis 7.

Tabel 7 Eesti Posti poolt tasutud UPT makse 2015. aasta eest (saadetist, eurot)

Teenus	Teenuse maht (tk)	Makse määr (€)	Makse (€)
<i>Riigisisene teenus</i>			
Lihtkiri	*	0,08	*
Tähtkiri	*	0,40	*
Väärtkiri	*	0,40	*
Tähtpakk	*	0,00	*
Väärtpakk	*	0,00	*
<i>Rahvusvaheline teenus</i>			
Lihtkiri	*	0,08	*
Tähtkiri	*	0,40	*
Väärtkiri	*	0,40	*
Tähtpakk	*	0,00	*
Väärtpakk	*	0,00	*
Kokku	14 823 548		1 451 236,56

* Konfidentsiaalne

Express Posti poolt tasutud UPT makse 2015. aasta eest on toodud tabelis 8.

Tabel 8 Express Posti poolt tasutud UPT makse 2015. aasta eest (saadetist, eurot)

Teenus	Teenuse maht (tk)	Makse määr (€)	Makse (€)
<i>Riigisisene teenus</i>			
Lihtkiri	*	0,08	*
Tähtkiri	*	0,40	*
Väärtkiri	*	0,40	*
Kokku	*		*

* Konfidentsiaalne

Seega kokku oli 2015. aastal tasutud UPT makse suuruseks * eurot.

Aruande valmimise hetkel Konkurentsiametile teadaolevate andmete põhjal 2016. aastal UPT makse määrasid muuta ei ole vaja.

5.2. UPT hüvitis

Eesti Post esitas 2015. aastal UPT hüvitise taotlused I-III kvartali kohta. 2015. aasta IV kvartali kohta ettevõtja hüvitise taotlust ei esitanud, kuna teenus oli sellel perioodil kasumis. Pärast kvartali taotluste läbivaatamist, kujunes UPT ebamõistlikult koormavateks kuludeks I kvartalis 427 594,41 eurot, II kvartalis 628 207,39 eurot ja III kvartalis 586 368,94 eurot. Seega kokku 1 642 170,74 eurot, mille Konkurentsiamet Eesti Postile ka välja maksis.

UPT osutajale hüvitatakse kulud üksnes ulatuses, milles kasutajalt võetav tasu ei võimalda UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud põhjendatud kulude katmist ja mõistliku kasumi saamist. Kui majandusaasta UPT auditeeritud kulud ja tulud erinevad majandusaastal aruandekvartalite kaupa esitatud andmetest, on Konkurentsiametil õigus hüvitise suurust muuta. Seda arvesse võttes analüüsis Konkurentsiamet ka Eesti Posti 2015. aasta auditeeritud andmeid. Selgus, et auditeeritud andmete

põhjal olid 2015. aasta UPT ebamõistlikult koormavad kulud 1 299 356,09 eurot. Kuna kvartalite kaupa tehtud otsuste alusel oli Eesti Post saanud hüvitist ettenähtust 342 814,65 eurot rohkem, nõudis Konkurentsiamet üleliigselt saadud hüvitise summa ettevõtjalt tagasi.

6. Postivõrk

Postivõrk on seadmete ja vahendite süsteem, mida postiteenuse osutaja kasutab postisaadetiste edastamiseks. Postivõrk jaguneb kogumis- ja jaotusvõrguks.

Postiteenuse osutaja postivõrgu juurdepääsupunkt on nii tegevuskoht kui ka vahend, mida postiteenuse osutaja kasutab postiteenuse osutamiseks. Juurdepääsupunktideks on muu hulgas ka postkontorid ning kirjastid.

Postkastid ei ole käsitatavad postivõrgu osana, kuivõrd tegemist on saaja kasutuses või omandis oleva vahendiga, mis on mõeldud eelkõige lihtsaadetisena edastatavate postisaadetiste ja perioodiliste väljaannete kättesaamiseks.

6.1. Postkontorid

Postkontor on püsiv tegevuskoht, kus on tagatud kõigi tegevusloaga hõlmatud postiteenuste osutamine. Postkontorite paiknemine peab tagama tegevusloaga hõlmatud postiteenuste takistuseta osutamise kõigile soovijatele võrdsel tingimustel, olenemata nende elu- või asukohast.

Tegevusloa tingimuste kohaselt oli Express Posti minimaalne postkontorite arv neli ja Eesti Postil 320 (vt tabel 9). Tegelikult oli Eesti Postil 2015. aastal 320 postkontorit ja Express Postil neli postkontorit.

Tabel 9 Eesti Posti ja Express Posti postkontorite arv aastatel 2009-2015

Aasta	Eesti Post		Express Post	
	Miimum	Tegelik	Miimum	Tegelik
2009	351	351	3	4
2010	344	351	4	5
2011	344	344	4	5
2012	320	320	4	4
2013	320	323	4	4
2014	320	321	4	4
2015	320	320	4	4

6.2. UPT osutaja postkontorid

Nõuded UPT osutaja postkontoritele ja nende paiknemisele on kehtestatud ministri määrusega.

Eelkõige peab UPT osutaja arvestama asjaoluga, et juurdepääsupunkt asuks kohas, millele postiteenuse kasutajal on takistamatu juurdepääs. Lisaks sellele peab UPT osutaja võtma arvesse haldusüksuste piire, haldusüksuste väljakujunenud keskuste paiknemist, postiteenuse kasutajate elu- või asukohti, samuti ühistranspordiliinide kulgemist.

Iga omavalitsuse territooriumil peab olema vähemalt üks UPT-d osutav postkontor. Igasse valda, mille püsielanike arv ületab 2500 inimest, paigutatakse täiendavalt üks või enam UPT-d osutav postkontor. Seejuures ei hõlma valla püsielanike arvestus vallasisest linna ning vallasisesele linnale kohaldatakse linna kohta sätestatud nõudeid. Linna, mille püsielanike arv ületab 20 000 elaniku piiri, tuleb iga järgneva 20 000 püsielaniku kohta paigutada üks täiendav postkontor.

Alates 09.10.2014 jõustunud UPT tegevusloa tingimused ei sätesta enam otsest minimaalset postkontorite arvu omavalitsuste kaupa, vaid kontorite minimaalne arv peab vastama UPT juurdepääsupunktide määruuses toodud nõuetele. Tegevusloa tingimustes on välja toodud üleriigiline minimaalne UPT kontorite arv (320). Nii on Eesti Postil võimalik paindlikumalt ümber kujundada postivõrku rahvaarvu või omavalitsuste arvu muutumisel, järgides siiski määruuses toodud nõudeid. Konkurentsiametiga on vaja kooskõlastada üleriigilise miinimumarvu muutmine (st Eesti Post ei tohi kooskõlastuseta vähendada postkontorite arvu alla miinimumi).

2015. aastal jätkas Eesti Post UPT osutamist ka motokandega, mis on postkontori alternatiiviks hajaasustuse piirkondades.

Motokandega osutatakse UPT-d kasutajatele, kes asuvad maapiirkonnas lähimast postkontorist mööda avalikke teid mõõdetuna kaugemal kui viis kilomeetrit nende elu- või asukohest. Motokande teenuse tellimine elu- või asukohta on tasuta, tuleb vaid tasuda kasutatava postiteenuse eest vastavalt kehtivale hinnakirjale. UPT osutaja tagab motokande esmaspäevast reedeni (v.a rahvus- ja riigipühad). Motokande raames osutatava UPT tingimused ja tasud ei erine postkontorites pakutava UPT tingimustest ja tasudest. Motokande tellimiste arv ei ole piiratud.

6.3. Kirjakastid

Express Postil puuduvad kirjakastid kirisaadetiste kogumiseks, mistõttu puudutab käesolev punkt vaid Eesti Posti poolt paigaldatud kirjakaste, mis on mõeldud lihtsaadetisena edastatavate UPT kirisaadetiste kogumiseks. 2015. aasta lõpu seisuga oli Eesti Postil 2777 tühjendatavat kirjakasti. UPT tegevusloa tingimuste kohaselt oli kirjakastide miinimumarvuks samuti 2777.

Sarnaselt postkontoritele, ei ole 09.10.2014 jõustunud UPT tegevusloa tingimustes välja toodud kirjakastide miinimumarvu omavalitsuste kaupa. Järgides UPT juurdepääsupunktide määrust, võib Eesti Post olemasolevate kirjakastide asukohta muuta, kuid kirjakastide üldarvu vähendamine tuleb kooskõlastada Konkurentsiametiga.

2015. aastal muudeti UPT juurdepääsupunktide määruuse kirjakastide paiknemise osa. Kui varem võis olla kirjakasti keskmine kaugus kasutajast linnas kuni pool kilomeetrit, siis muudatuse järel on kauguse piir kolm kilomeetrit. Kirjakasti kaugus vallas elavast kasutajast ei võinud varem olla kaugemal kui kaks kilomeetrit. Pärast muudatust on vastav vahemaa viis kilomeetrit.

Muudatuse tingis peamiselt asjaolu, et kirjakastidesse jäetakse üha vähem kirju ja reaalne vajadus senise tihedusega võrgustiku ülalhoidmise järele on ajas vähenenud.

7. Järelevalve

Postiseadus näeb ette, kui suur hulk UPT raames siseriiklikult lihtsaadetisena edastatavatest kirisaadetistest peab jõudma adressaadini postitamisele järgneval tööpäeval. Tegemist on kirjadega, mida saab postitada Eesti Posti oranži värvi kirjakastidesse, mis paiknevad üle Eesti.

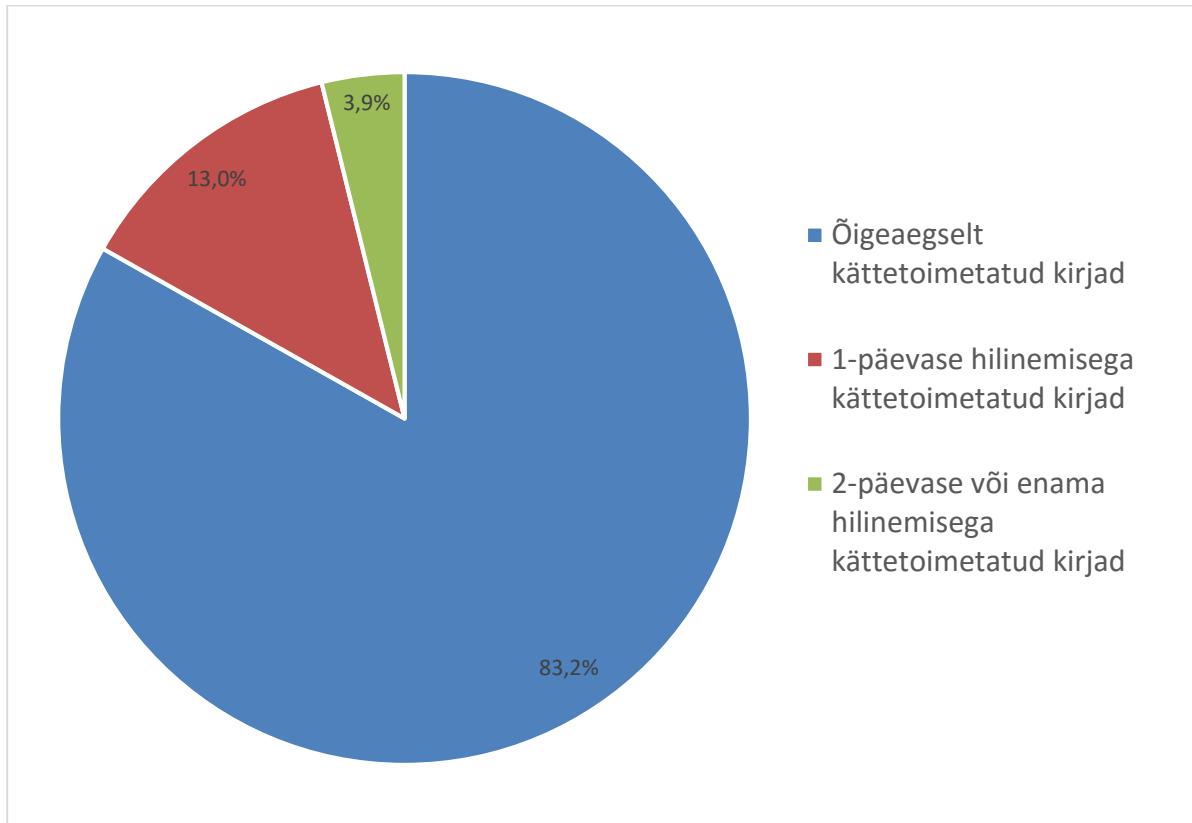
2005. aastal kehtis nõue, et vähemalt 90% linnas või maakonnakeskuses postitatud kirisaadetistest peab jõudma saajani järgmiseks tööpäevaks ja maal postitatud kirisaadetistest vähemalt 90% ülejäämiseks tööpäevaks. Alates 2006. aastast on kehtinud ühtne nõue, mille kohaselt peab vähemalt 90% kirisaadetistest jõudma üle Eesti saajani postitamisele järgneval tööpäeval (postiseaduse § 37 lg 5). Nõue kehtib enne kirjakastile märgitud tühjendamise kellaaega postitatud kirjadele. Hilisemal kellaajal kirjakasti jäetud kirjade postitamise päevaks loetakse sellisel juhul kirjakastile märgitud järgmine tühjendamise päev.

Postiseaduse § 37 kohaselt peab UPT osutaja tagama postisaadetiste kogumise ja saajale kättetoimetamise kõikidel tööpäevadel ning mitte vähem kui viiel päeval nädalas ja üks kord päevas kogu Eesti territooriumi ulatuses. Erandid on lubatud riigi- ja rahvuspühade korral ning saarte puhul, millega puudub kogumisele ja kättetoimetamisele ettenähtud sagedusega regulaarne transpordiühendus.

Konkurentsiamet on üldjuhul üks kord aastas kontrollinud kirisaadetiste liikumist ja postiseaduse nõude täitmist omapoolse kontrollpostituse raames. Selleks on Konkurentsiamet postitanud Eesti Posti kirjakastidesse kontrollkirju ning jälginud nende liikumise kiirust.

2015. aastal viidi kontrollpostitus läbi septembris ja oktoobris. Eesti Posti kirjakastidesse jäeti kokku 1300 lihtsaadetisena edastatavat kirisaadetist erinevatele saajatele. Kontrollpostituses osalejad tagastasid Konkurentsiametile 1291 kirja, millest kvaliteedi määramisel läks arvesse 1271 saadetist. Arvesse läinud kirjadest toimetati saajatele õigeaegselt kätte (üleandmise päevale järgneval tööpäeval) 1057 kirja ehk 83,2%. Hilinenud kirjadest 165 toimetati saajatele kätte üleandmise päevale ülejäämise järgneval tööpäeval (hilinemine üks tööpäev). Kaks või enam tööpäeva hilines 49 kirja (vt joonis 5).

Joonis 5 Lihtsaadetisena edastatavate kirisaadetiste kättetoimetamise kvaliteet 2015. aastal

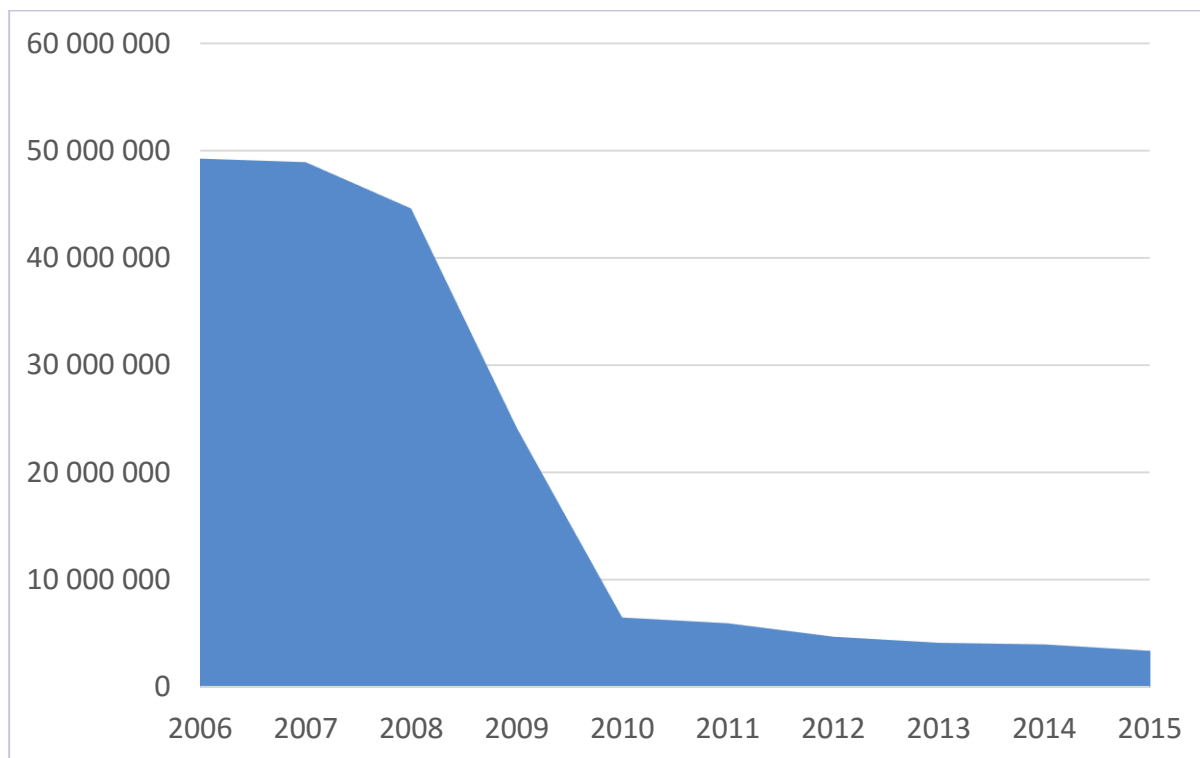
Konkurentsiameti kontrollpostitus näitas, et kirjade edastamise kiirus jäi 6,8 protsendipunkti võrra alla nõutud taseme. Näitaja oli 2013. ja 2014. aasta tulemusega võrreldes enam-vähem sama.

Eesti Posti sõnul põhjustas hilinemise kirjakaastide ebakorrektnetühjendamine, kirjasorteerimismasina viga ja kirjade kandeks ettevalmistamise ebapiisav kiirus. Nende põhjuste vältimiseks tulevikus on ettevõtja soetanud täiendavaid kirjakaastide kontrollkiipe ja uuendanud vastavat tarkvaralist lahendust ning informeerinud oma töötajaid vastavatest probleemidest. Lisaks otsib Eesti Post tarkvaralist lahendust sorteerimismasina täiustamiseks.

Eesti Posti enda poolt tellitud mõõtmised andsid 2015. aasta kohta tulemuse, kus 87,9% lihtsaadetistest toimetati saajale kätte õigeaegselt.

Postiseaduse nõue, toimetada üleandmise päevale järgneval tööpäeval saajale kätte vähemalt 90% lihtsaadetisena edastatavatest kirisaadetistest, on püsinud muutumatuna alates kehtiva postiseaduse jõustumisest 2006. aastal. Selle ajaga on aga nimetatud teenuse kasutamine oluliselt langenud (vt joonis 6).

Joonis 6 Lihtsaadetisena edastatavate kirisaadetiste arv 2006 - 2015. aastal

Joonis 6 näitab üheselt, et postiteenuse kasutajate vajadus antud teenuse järele on aastatega langenud. Langus on esitletud perioodil enam kui 14-kordne. Samas on kvaliteedinõue edastamise kiirusele püsinud muutumatuks. Konkurentsiameti hinnangul tasub kaaluda kvaliteedinõude leevendamist näiteks ühe tööpäeva võrra (või muuta nõutavat protsendinumbrit), sest kõrgem kvaliteedinõue tähendab ka teenuse kõrgemat omahinda. Tänapäeval on aga kiirete teadete edastamiseks otstarbekam kasutada infotehnoloogilisi kanaleid.

Teistest 2015. aastal postside valdkonnas teostatud järelevalve raames tõstatunud menetlustest annab ülevaate tabel 10.

Tabel 10 Järelevalvemenetluste arv 2015. aastal

Menetlus	Arv
Saabunud kaebusi ja pöördumisi	38
Lahendatud kaebusi ja pöördumisi	38
Menetlus jätkub järgmisel aastal	0
Väärteomenetlusi	0
Ettekirjutusi	0

Alates 01.01.2015 kaotati postiseadusest väärteomenetluste regulatsioon, sest ühelt poolt oli postiseaduse alusel läbiviidud väärteomenetluste hulk väga väike ning sellise regulatsiooni postiseaduses säilitamiseks puudus vajadus. Teisalt saab postiseaduses sätestatud nõuete täitmist piisaval määral tagada haldussunni rakendamisega.

Konkurentsiametile 2014. ja 2015. aastal esitatud kaebuste ja pöördumiste jaotus temade kaupa on toodud tabelis 11.

Tabel 11 Kaebuste ja pöördumiste jaotus 2014. ja 2015. aastal

Teema	2014	2015
Kadumine	16	11
Edastamise kiirus	5	2
Kahjustumine	14	9
Kättetoimetamine või kogumine	11	0
Vale kättetoimetamine	1	4
Postitöötajate käitumine	2	0
Postiteenustele juurdepääs	1	4
Muu põhjus	3	8
Kokku	53	38

2015. aastal esitatud 38 kaebusest puudutas siseriiklikke postiteenuseid 21 ja rahvusvahelisi postiteenuseid 17 kaebust. 2014. aastal olid vastavad näitajad 24 ja 29 kaebust.

8. Tegevused 2016. aastal

- UPT kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamise kontroll.
- Kontroll postsideturul tegutsevate ettevõtjate üle.
- UPT makse tasumise tagamine ja kontroll.
- UPT osutaja kulude analüüs, tuvastamiseks võimalikke ebamõistlikult koormavaid kulusid ja vajadust muuta UPT makse määrasid.
- UPT taskukohaste tasude ülevaatamine ja võimaliku ettepaneku esitamine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile määruse muutmiseks.
- UPT osutamise kohustuse täitmisega seotud põhjendatud ebamõistlikult koormavate kulude hüvitamise tagamine.
- Postsidéalase statistilise teabe kogumine, analüüs ja avaldamine.
- Konkurentsiameti ja riigi esindamine rahvusvahelistes organisatsioonides.
- Postiteenuse kasutajate õiguste kaitse ja postiteenuse kasutajate nõustamine.